

Theologiae Moralis Super Decalogum Seu Decem Dei Praecepta Pars ...

Tractatus I. Prooemialis De Principiis communibus Doctrinae Moralis,
Conscientia, Actu Humano, Et Peccato In Genere

Sporer, Patricius

Salisburgi, 1713

Sectio III. Bonitas, & Malitio moralis ex fine.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-59488](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-59488)

est ex quolibet defectu. Adeoque ut actus circa ob-
jectum malum malus sit, non opus est volun-
tem omnia velle in objecto, etiam ipsam malitiam
sed sufficit velle ipsum objectum, vel aliquod
objecto, quod defacto proponitur, vel cognos-
tur esse malum.

SECTIO III.

Bonitas, & malitia moralis ex finib.

SUMMARIUM.

10. Finis hic est id, cuius gratia aliquid fit. Alius operis
intrinsicus, alius operantis, & extrinsecus.
  11. Actus internus etiam primariam, & specificam malitiam
tem, vel malitiam sumere solet a fine; exterius
vero solum secundariam, & accidentalem.
  12. Finis ab alijs circumstantijs in hoc principaliter differt
quod is semper directe, & primario fit volutus; verò
indirecte, & secundario.
  13. Regula generalis circa finem Particularius autem.
  14. Actus bonus propter finem bonum, accipit ab eo
speciem bonitatis; imò tot, quot ei diversi fines
prefiguntur.
  15. Sicut è contra, actus malus ob finem malum, accipit
duplicem malitiam, unam ab objecto, aliam a fine
imò tot quot ei fines diversi prefiguntur.
  16. Actus bonus propter finem malum, amissa bonitate
objecto, fit simpliciter malus.
  17. Actus malus à nullo fine bono bonus fieri potest,
& manet semper malus.
  18. Actus indifferens à fine bono fit bonus; à malo vero
ab indifferenti manet indifferens.
- 10 **F**inis dicitur id, cuius gratia aliquid fit: & est
propter quod consequendum operamur.
Finis dicitur finis operis: & intrinsicus & extrinsecus.

quod ipsum opus, vel actus ex natura sua ordinatur, atque in ipso opere, vel ejus objecto intrinsece includitur, ut dare eleemosynam pauperi, miseriam corporalis sublevandae gratia: studere, sciendi: mederi, sanandi: furari, habendi: fornicari, delectandi gratia. Et universaliter, actus moraliter boni finis intrinsecus dicitur ipsa honestas, actus mali vero, voluptas, vel utilitas, conjuncta inhonestati: juxta paulo ante dicta *num. 9.* Alius dicitur finis *operantis*, & extrinsecus, quem nimirum operans mero arbitrio suo operi praestituit: Ut dare eleemosynam ob vanam gloriam captandam: studere ob divitias, vel honores consequendos. Porro duo circa finem concurrunt actus: Intentio, & Electio. Intentio est actus voluntatis efficaciter volentis consequi finem per media opportuna: ideoque habet suam bonitatem, aut malitiam ab ipso fine, non ut finis est, sed praecise ut objectum est, juxta dicta *sect. preced.* Electio, vel usus dicitur omnis alius actus, qui fit, vel ordinatur ad, & propter alium finem consequendum tanquam medium: & de hoc quaeritur, quomodo sumat suam bonitatem, & malitiam a fine bono, vel malo, propter quem fit?

ASSERTIO III.

Actus humanus sumit suam bonitatem & malitiam, internis quidem primariam specificam: externis vero secundariam, & accidentalem tantum a fine, propter quem fit. Communis:

R 2

§. I.

§. I.

11 **R**atio assertionis est. Quia universaliter
 omnis actus accipit suam specificationem, non
 tam ab objecto materiali, in quod tendit, quam
 potius ab objecto, vel motivo formali, secundum
 quod tendit in objectum: atqui finis intentionis
 verissime objectum, & motivum formale, secundum
 quod, seu propter quod voluntas actu interio-
 ro vult per actum externum tendere in tale ob-
 jectum: ergo actus humanus internus sumit prima-
 riam, & specificam suam bonitatem, & malitiam
 sine, in quem tendit. Unde & Aristoteles ab ob-
 jectibus receptus §. *Ethic. c. 2.* ait: eum, qui fur-
 adulterandi gratia, magis adulterum esse, quam
 furem. Quia juxta aliud ejusdem dictum: *Pro-
 pter quod unumquodque tale, ipsum est magis*
 At in proposito, propter adulterium furtum
 volitum: igitur adulterium magis volitum est.
 Atqui ulterius ipsi soli actui interno per se prima-
 rio competit intendere finem, & propter finem
 agere, eligendo media, & imperando actus exte-
 rios in ordine ad talem finem, actibus vero exte-
 rnis merè per accidens est, quod ita eligantur, &
 dudentur, & imperentur ad talem extrinsecam
 finem: ergo finis actui interno tantum tribuit boni-
 tatem, vel malitiam primariam specificam, actibus
 vero externis imperatis solum secundariam, & ac-
 cidentalem, tanquam mera circumstantia. Unde

§. II.

12 **F**inis rectè quidem numeratur inter circum-
 stantias nomine CUR, & est verissima

circumstantia respectu actuum externorum, quibus sicut quævis alia circumstantia, seu directè, seu indirectè volita, accidentariam tantum bonitatem, vel malitiam tribuit: differt tamen singulariter ab aliis circumstantiis respectu actuum interiorum. Finis enim semper directè & primariò est volitus, ac intentus, ideòque tanquam objectum, & motivum formale primariam, & specificam bonitatem, aut malitiam tribuit actui interno, & hoc mediante solum secundariò, & accidentalem actui externo voluto propter illum finem, ut dictum est. Aliæ verò circumstantiæ *Qui, quid, ubi &c.* ut circumstantiæ solum indirectè, & secundariò sunt volitæ cum actu externo, vel objecto ita circumstantionato, ideòque bonitatem suam, aut malitiam accidentariam primariò tribuunt actui externo, & hoc mediante, secundariò solum actui interno volenti actum externum, vel objectum cum talibus circumstantiis. V.g. Circumstantia rei sacræ in furto sacrilego, malitiam suam primariò tribuit furto externo, & secundariò solum afficit, & malum reddit actum internum, quo quis cognitâ, eâ circumstantiâ, nihilominus vult furari. Cæterum, quod si aliæ etiam circumstantiæ directè volitæ, & intentæ sint, ut si velis ideo furari rem, quia sacræ est, aut cognoscere talem, quia aliena est, respectu actus externi quidem manebunt circumstantiæ ut finis, accidentalem tantum malitiam tribuentes: at respectu actus interni desinunt esse circumstantiæ, & sunt objectum saltem partiæ

principale, ideoque illi actui interno jam primariam quandam bonitatem vel malitiam tribuit sicut finis. Et hac ratione intelligenda est sententia Cajetani, & aliorum, qui volunt, actum externum nullas habere circumstantias, eoque quodcumque circumstantia actus externi, respectu induat rationem objecti. Quod verum est de circumstantiis directe, & primario volitis, ut dictum fuit. Non item de circumstantiis indirecte, & secundo volitis. An enim haec actum potius, quam circumstantiae actus interni dicendae sint, vana est lis de nomine. Satis habet hanc speculationi datum: porro moralia considerentur.

S. III.

Regulae generales circa finem.

43 **F**inis bonus non reddit actum bonum, nisi fiat ex omni malitia ex objecto, & aliis circumstantiis. Quia: *bonum est ex integra causa*. Finis autem malus semper reddit actum malum, nisi aliis ex objecto & omnibus aliis circumstantiis optimum. Quia *malum est ex quolibet defectu*. Et universaliter verum est: *Cujus finis malus est, ipsum quoque malum est*. Non contra: *Cujus finis bonus est, ipsum quoque bonum est*: ob eandem rationem. Ex quibus enascitur alia regula. I. Finis bonus ex se bono vel indifferenti tribuit bonitatem. II. Nullus finis bonus actum de se malum, bonum efficit. III. Cujus finis malus malum efficit actum ad se ordinatum.

Verum clarioris doctrinae gratia in re maxime morali, ac communissima praxis operae pretium est, ut fiat

§. IV.

Applicatio particularis finis.

Nota: actum septem modis posse esse propter finem: seu, quod idem est: Intentio finis septem modis potest se habere ad electionem mediorum.

1. Actus bonus propter finem bonum,

Accipit à fine novam speciem bonitatis, imò **14**
tot species bonitatis accipit, quot ei diversi fines boni praefiguntur: v. g. dare eleemosynam pauperi ad honorem Dei, simul ac ad satisfaciendum pro peccatis: ex objecto habet bonitatem eleemosynae seu misericordiae: ex fine autem duplici, alias duplicem habet bonitatem, scilicet virtutis Religionis, & Poenitentiae. Omnis ergo actus bonus propter finem bonum duplicem ad minus bonitatem habet, unam ex objecto, alteram à fine: & vera est communior sententia: nim. Electio boni medii ordinati ad bonum finem duplicem habet bonitatem, unam à fine, alteram ab objecto, seu medio electo. Quod à fine habeat, omnes consentiunt: quod etiam à medio electo, probatur: Omnis actus voluntatis tendens in objectum bonum, & honestum, quia tale est, ita ut ipsa ejus bonitas, & honestas per se intendatur, sumit inde bonitatem: atqui electio medii boni,

R 4

v. g.

v.g. temperantiæ ad conservandam castitatem. tendit in objectum bonum, & honestum tale, seu ut bonum, & honestum est hujus virtutis, seu propter ipsam ejus! specialem propriam bonitatem, & honestatem: ergo electio talis est mediæ ab ipso medio, seu objecto proprio, habet bonitatem propriam, & quidem formalem, & materialem tantum, ut male vocant adverbialis quia bonitas per se intenta ab agente, est formalis bonitas. Nec obstat: quod non appetatur materia propter seipsam, sed ulterius propter alium finem bonum: Nam si appeteretur propter ipsam, non referendo ad alium finem, utique esset bonitas formalis electionis ex objecto, & hanc bonitatem non tollit, vel destruit, sed perficit, quod ulterius referatur ad alium finem bonum: neque enim hoc facit illum actum minus, sed potius magis conformem rectæ rationi, ergo electio boni mediæ ad bonum finem referat propriam formalem bonitatem ex objecto medio electo. Denique alioquin sequeretur, quod ille non melius operaretur, qui eligeret medium melius, perfectius, & excellentius ad bonum finem, v.g. castitatem præ conjugio; quam eligeret medium minus perfectum, puta, conjugium præ castitate: quia idem finis eandem virtutem utrivis bonitatem communicaret: consequens est inconveniens, ergo dicendum est, electionem habere etiam propriam bonitatem ab objecto medio electo bono: dummodo etiam ipsa electionis bonitas seu honestas sit per se directe intenta ad

ta, juxta generatim dicta supra num. 9. Alioquin, si aliquid, etsi bonum, minimè tamen attentâ ejus bonitate morali, præcisè ut medium utile arriperetur ad aliquem finem bonum, v. g. abstinencia à vino, & calidis, ad tuendam castitatem, fatendum erit, habere unam, & totam bonitatem ex fine, nullam verò ex medio electo.

II. *Actus malus propter finem malum,*

Duplicem accipit malitiam, unam ab ob-
jecto, seu medio malo electo, aliam à fine
malo præfixo, & intento: imò tot malitias, quot
fines mali diversi præfiguntur: easque aliquando
quidem specie diversas, utpote diversis virtuti-
bus repugnantes, ut si velis furari adulterandi
gratiâ: occidere alterum, ut bona auferas, uxore
potiaris: &c. aliquando verò solo numero diver-
sas, eidem scil. virtuti repugnantes, ut huic furari
claves, scalas, instrumenta, ut alteri fureris pe-
cunias: Aliquando verò etiam eandem numero
malitiam constituunt; quando scilicet malitia me-
dii ejusdem speciei cum fine malo ex natura sua
per se, vel ordinariè conjuncta esse solet: ut tactus
impudici in ordine ad fornicationem. Illi enim
per se ad fornicationem ordinantur, eamque or-
dinariè præcedere solent, tanquam mediâ, dispo-
sitiones & inchoationes actus principalis intenti,
ideòque cum ipso actu idem numero peccatum
constituunt, ut proinde in Confessione, expli-
cato actu principali fornicationis, opus non sit
explicare tactus, & actus prævios ordinariè præ-

cedere solitos. *Ex communi doctrina Sævæ*
p. tot. disp. 22. Alii. Cæterum ut actus malus
 propter finem malum sumat duplicem malitiam
 ex objecto, & ex fine, minimè opus est, ut
 malitia seu objecti, seu finis per se volita, &
 certa sit, sicut in actu bono propter finem bonum
 sed sufficit esse cognitam, ideòque volitam in
 diè: ratio data est *supra num. 9.*

III. Actus bonus propter finem malum.

16 **D**estructâ bonitate ex objecto, simplici-
 ter redditur malus ex fine: seu ut dici solet: in-
 tentio prava, seu finis mali depravat, seu vitiat
 corrumpit opus, ac electionem cujuscunque mo-
 di: Et: *Cujus finis malus est, ipsum quoque ma-
 lum est.* Ad hoc autem necesse est, ut opus, &
 electio medii verè afficiatur ab intentione mali
 finis, ac fiat primariò, & directè propter illum ma-
 lum finem tanquam veram causam finalem mo-
 tivam: ut, si ita velis dare eleemosynam ad capi-
 dam vanam gloriam, aut pauperi puellæ ad hunc
 inhonestum, ut nisi pravam ejusmodi finem in-
 tenderes, omninò positivè eleemosynam dari
 nolles. Tunc enim sine dubio vitiat actus ele-
 mosynæ, etsi ex objecto optimus. Quia malum
 ex quolibet defectu: gravis autem, & pravis de-
 fectus est, actum etiam bonum principaliter vitiat
 propter finem malum. Secus dicendum, si in-
 tentio finis malis haberet se solùm consecutivè
 concomitanter, vel etiam ut causa impulsiva
 tum ad actum bonum. Ut si absolutâ bonâ in-

tentione velis orare Deum, & primò post orationem; vel interim dum oras, simul vanam gloriam captas, vel etiam antecedenter solùm impelleris ad orandum à vana gloria: non quòd principaliter intendas per orationem consequi vanam gloriam, & aliter orare positivè nolles, sed solùm, quòd hìc & nunc non velles fortè, vel non movereris ad orandum, nisi te vana gloria impelleret, ne aliis minùs religiosus, vel devotus videaris: oratio illa manebit moraliter bona, imò etiam meritoria, quia propriè non afficitur ab illa intentione prava, quæ, quia venialiter tantùm mala est, non tollit statum merendi, nisi respectu actionis, quam inficit: alioquin certà puerorum, & Religiosorum etiam Tyronum actibus bonis plerumque negandum esset meritum.

IV. Actus malus propter finem bonum,

Est, & manet malus neque ab ullo fine quantumvis bono ullius bonitatis capax est. Ut si fureris, ut des eienmosynam. Eccli. 34. *Immolantis ex iniquo, oblatio est maculata.* Et Apostolus Rom. 3. dicit justam esse damnationem eorum, qui dicunt: *Faciamus mala, ut veniant bona.* Ex quibus D. Augustinus *Enchyridii c. 22.* ostendit, mentiri, ut alteri prosis, semper esse peccatum. Et *lib. contra mendacium c. 7.* universaliter concludit. *Ea, quæ constat, esse peccata, nullo bona causa obtentu, nullo quasi bono sine, nullà velut bonà intentione facienda sunt.* Ratio semper eadem est. *Quia Bonum est ex integra causa*

causa: malum ex quolibet defectu. Magnus
 tem defectus est malitia ipsius objecti. Nec
 solum mala manet electio medi mali ad
 bonum, verum etiam inficit, & malam re
 ipsam intentionem *efficacem, & determinatam*
 nis boni per tale medium malum, ut si velis
 eleemosynam efficaciter & determinate per
 tum rei alienæ, &c. non solum velle furari ad
 dam eleemosynam, sed etiam velle dare eleem
 synam per tale medium, furtum scil. peccat
 erit, secundum omnes. Quod si vero quis
 deret finem bonum, v.g. dare eleemosynam,
 cuperare sanitatem, &c. volitione solum simp
 ci, vel efficaci indeterminatâ ad certum medi
 sed solum in confuso, *per media opportuna,*
congrua, & postea alio distincto actu eligat
 dium malum, utpote furtum ad eleemosynam
 superstiosum medicamen ad sanitatem: hæc
 sterior electio non poterit inficere intentionem
 priorem simplicem, vel indeterminatam. Ad
 madvertendum etiam hic est. I. In legibus
 tivis, intentio boni, & necessari finis sap
 cusat à transgressione. Ut si die festo velis
 rare ad succurrendum Pauperi, cui aliter com
 de succurrere nequis: aut negligere Sacrum
 seruias infirmo, &c. quia in tali casu censetur
 ges illæ Ecclesiasticæ cessare obligare. II. No
 gari non potest universaliter, intentionem boni
 linis aliquo modo minuire culpam electionis
 medi, cujus malitiam aliquo modo occultat
 specie boni præsentis, ideoque minus cognitam
 & v

& voluntariam reddit. Quâ ratione D. August. l. contra mendacium c. 8. dicit. *Peior est, qui concupiscendo, quam qui miserando furatur.* Nec contradicit Idem tom. 10. hom. 7. relatus c. fortè, 14. q. 5. *Si totum fur tribuat pauperibus, quod abstulerat, addit potius, quam minuat delictum.* Verum hoc enim est per accidens tantum: Quia fur rem alienam, quàm deberet restituere; pauperibus largiendo consumens, reddit se impotentem restituere eandem rem, vel in æquivalenti, supposito, quodd aliunde non habeat. III. Facendum omninò est, hâc in re sæpissimè ignorantiam, bonam fidem, ac simplicitatem omninò excusare à peccato, secundum omnes. De mendaciis in scripta relatis, atque adeò commendatis multorum, consulendi sunt Interpretes, & Doctores in propria materia.

7. Actus indifferens propter finem bonum,

Primam, & unicam bonitatem suam habet à 18
fine bono: ut ambulare devotæ peregrinationis causâ; comedere, bibere, dormire ad reficiendas vires in servitio Dei, &c. solam, & unam bonitatem habet virtutis Religionis. Vide D. Gregor. l. 18. Moral. c. 6. Ubi ad propositum benè explicat illud Christi. Matth. 6. *Si oculus tuus simplex fuerit, totum corpus lucidum erit.* Potest etiam fieri actus bonus propter finem indifferentem, ut oratio, elemosyna, &c. pro impetranda sanitate, &c.

VI. Actus indifferens propter finem malum

Habet etiam unicam malitiam ex fine, ut ambulare, loqui, donare, luxurie carere. Sicut e contra, si fieret actus malus propter finem indifferenterem, ut medium magicum pro profano: &c.

VII. Actus indifferens propter finem indifferenterem.

Ut ambulare, comedere, bibere, fricare herbam folius refectionis, vel recreationis gratia: in specie omnino manet indifferens. Et etiam in individuo, *infra n. 31*: mentio fiet. In dictis adnota, quando in confessione explicanda sit intentio finis? Quando nimirum intentio finis afficiens actum, mortalis est, ut in 2. 4. casu, alius non.

SECTIO IV.

Bonitas, & malitia moralis ex circumstantiis.

SUMMARIUM.

19. Circumstantia sunt particulares conditiones, sive operantem, sive objectam accidentaliter afficientes, & quasi circumstantes.
20. Actus humanus etiam internus efficax, non in se sumit malitiam a circumstantiis cognitis, & indirecte tantum volitis.
21. Bonitatem vero non nisi a circumstantiis cognitis, & directe intentis.
22. Circumstantia aggravantes tantum dicuntur, quando aliam augent, vel minuant bonitatem, vel malitiam.